Literární soutěž

Máchovou stopou

18. ročník

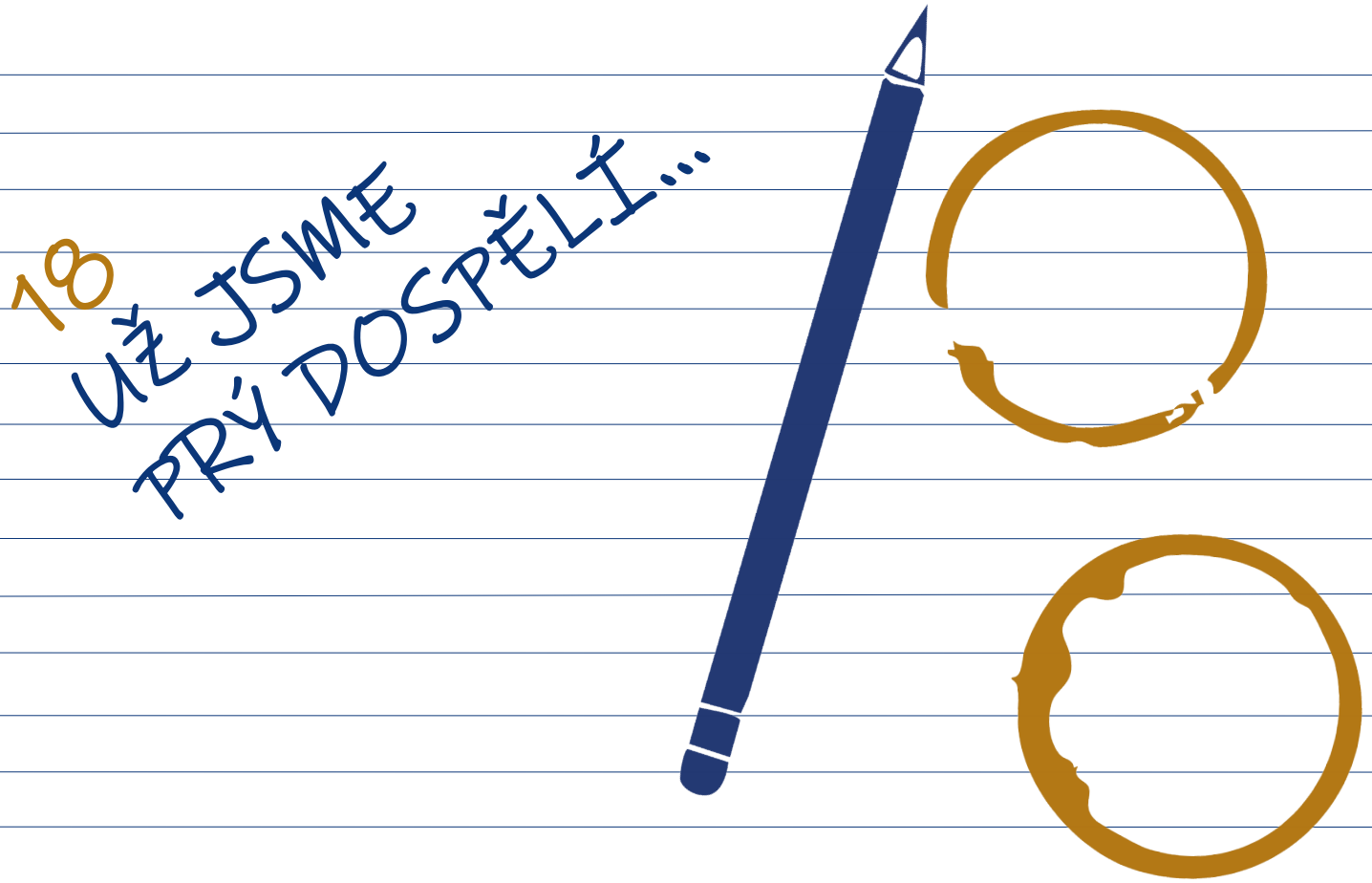

Soutěž Máchovou stopou dospěla k plnoletosti!

Ano, je to skutečně tak – naše soutěž letos slaví osmnáctiny… I proto se stal tématem letošního ročníku verš ústřední písně seriálu Československé televize Zkoušky z dospělosti **„Už jsme prý dospělí“**. Na následujících stránkách se tak společně s námi můžete ohlédnout za historií soutěže a přečíst si rozhovor s její zakladatelkou, pedagožkou Evou Filandrovou. Zároveň zde naleznete všechny důležité informace z letošního ročníku – medailony oceněných jak v kategorii dospělých, tak v kategorii studentské do 18 let, ukázky z vítězných prací i profily porotců.
Pojďme se tedy společně ohlédnout za léty minulými i za letošním ročníkem, v němž měly mít texty spojitost se školou, školními lety, školskými zážitky…

Historie Máchovy stopy

S ideou vytvořit literární soutěž inspirovanou máchovským odkazem přišla v roce 2008 Mgr. Eva Filandrová, učitelka českého jazyka na litoměřické Střední pedagogické škole Johanna H. Pestalozziho. Pro svůj záměr získala podporu tehdejšího starosty města Mgr. Ladislava Chlupáče, který nad ní převzal záštitu.
Zprvu měla soutěž tři kategorie – pro žáky základních škol, pro žáky středních škol a pro vysokoškoláky a dospělé. Soutěžit se mohlo v poezii i próze, téma nebylo výslovně stanoveno. Mezi porotci byli původně učitelé škol i místní autoři. První, zkušební ročník, vyvrcholil vyhlášením vítězů v kulturním domě v dubnu 2009. V kategorii základních škol získala nejvyšší ocenění Lucie Bažantová, v poezii středoškoláků Kamila Hřebíková, v próze Lukáš Filip.
Ve 2. ročníku (2010) zvítězili v jednotlivých kategoriích Barbora Dolejší (SŠ), Jaroslav Balvín (próza dospělí) a Taťána Nováková (poezie dospělí).
Ve 3. ročníku (2011) soutěže získali nejvyšší příčky Ondřej Pinta (dospělí) a Lucie Bažantová (studenti).
Ke konci roku 2011 došlo k dohodě, že soutěž pod svá křídla vezme místní Knihovna Karla Hynka Máchy, vedená tehdy Mgr. Karlem Františkem Tománkem. Administrátorem soutěže se od roku 2012 stal Jaroslav Balvín, redaktor Litoměřického deníku, který se sám prvních ročníků účastnil. Ten dal soutěži ráz, který má podnes. Soutěž je vyhlašována vždy v dubnu s uzávěrkou v září. Soutěží se ve dvou kategoriích – studentské a pro dospělé. Porotu tvoří administrátor a dva další členové, především z řad českých spisovatelů. Vyhlášení výsledků pak obvykle ve druhé půlce listopadu v litoměřické knihovně.
Ve 4. ročníku (2012) s máchovským tématem „Vy jdete zemí, má cesta vede peklem“ nebylo ani v jedné kategorii uděleno první místo. Tak „přísná“ byla porota, v níž zasedli Martin Ryšavý a Ivona Březinová.
Pro 5. ročník (2013) téma stanoveno nebylo, pouze útvar – povídka. Porota (Iva Pekárková, Josef Straka) udělila první místo Haně Hroudové mezi studenty, Patriku Battyovi mezi dospělými.
Téma 6. ročníku (2014) bylo uvedeno citátem Franze Kafky „Jistým bodem počínaje není již návratu. Toho bodu je třeba dosáhnout.“ Porota (Pavel Brycz, Ivana Myšková) bylo uděleno 1. místo pouze v kategorii studentů – Šárce Melicharové.
7. ročník (2015) nesl téma „Najednou bylo všechno jinak“. Nevyšel pokus o zavedení kategorie pro základní školy, dorazil jen jeden příspěvek; byla proto do budoucna zrušena. Porota (Irena Obermannová a Tomáš Zmeškal) udělila mezi studenty 1. místo Michaele Cvejnové, mezi dospělými Janu Váňovi.
Volné téma bylo stanoveno pro 8. ročník (2016) soutěže. Mezi 35 příspěvky porota (Emil Hakl, Petra Hůlová) vybrala jako laureáty Barboru Šiňorovou (studenti) a Michala Pětíka (dospělí).
9. ročník (2017) hodnotila porota ve složení Miloš Urban a Josef Formánek. Téma „Pro rodinu vše“ přineslo úspěch Lucii Prandstetterové (studenti) a Lence Hajné (dospělí).
10. ročník (2018) byl specifický svým zadáním – autoři byli limitováni 50 slovy, což byl maximální rozsah povolený pro zpracování tématu „Nejistá budoucnost“. Přes náročnost zadání dorazilo zatím rekordních 80 textů. Pro porotu, v níž s Jaroslavem Balvínem zasedli Irena Dousková a Milan Děžinský, to nebylo nic snadného. Oceněni byli Pavel Středečný (dospělí) a Magdalena Peterková (studenti).
V roce 2018 došlo ještě k další zásadní změně. Dosavadní administrátor soutěže Jaroslav Balvín předal tuto funkci Mgr. Petru Bašusovi, pedagogovi místního Gymnázia Josefa Jungmanna, který řídí soutěž Máchovou stopou od roku 2019 dodnes.
V roce 2019 slavilo město Litoměřice 800 let od svého založení. Téma 11. ročníku tak bylo jasné a znělo „800 let – tam i zpět“. Porotci byli PhDr. Adam Krupička, lektor tvůrčího psaní, a Jiří Imlauf. Profese prvního z porotců nebyla náhodná. Od tohoto ročníku se totiž proměnila podoba závěrečného vyhodnocení. Odměnou pro vybrané účastníky se kromě tradičních věcných cen stal také celodenní kurz tvůrčího psaní. V obnovené kategorii základních škol vyhrála Eliška Veselková, mezi středoškoláky Nikola Grzybowská a mezi dospělými Tomáš Ráliš.

12. ročník (2020) měl krátké a úderné téma „Pointa!“ V porotě zasedl opět Adam Krupička a děčínský básník Radek Fridrich. V opět spojené kategorii žáků a studentů vyhrála Alena Bruthansová, mezi dospělými Zdeněk Hledač.
Protože se v roce 2021 konal již 13. ročník, téma bylo nasnadě – „Třináctka“. Tedy text, v němž by hrálo jakoukoli roli číslo 13. Porotu tentokrát tvořili Marek Rubec a Pavel Brycz. Mezi dospělými zvítězila Kateřina Kuchtová, mezi studenty Michaela Pejsarová. Kurz tvůrčího psaní vedl (i v dalším roce) vynikající prozaik Viktor Špaček.
14. ročník (2022) se konal po předchozích koronavirových letech – téma se tedy samo nabízelo – „Covidem sem – covidem tam“. Porotkyně Petra Soukupová a Markéta Lukášková vybraly ve studentské kategorii Janu Křivohlavou, mezi dospělými Helenu Opršalovou. Poprvé v historii soutěže tak triumfovaly v obou kategoriích autorky z Litoměřic.
15. ročník (2023) přinesl téma „Cestou necestou“. Porotci (Miloš Doležal a Magdalena Platzová) ocenili Barboru Koutnou (studenti) a Kateřinu Kuchtovou (dospělí), která poprvé v historii dokázala vyhrát v Máchově stopě podruhé.
16. ročník (2024) s tematikou dopisu („Na křídlech obálek“) vynesl na piedestal Davida Seltenreicha (studenti) a Pavla Šubu (dospělí). V porotě zasedly Ivana Myšková a Markéta Pilátová.
17. ročník (2025) byl pojatý jako retrohlédnutí. Porotci se tak stali někdejší ředitel Knihovny Karla Hynka Máchy Karel František Tománek a někdejší administrátor soutěže Jaroslav Balvín. Ryze mužská porota si vybrala téma lásky „Sladkých sedmnáct“. Jako vítěze určila mezi dospělými Jana Parolka, mezi studenty Emílii Zelenkovou. Poprvé jsme upustili od kurzu tvůrčího psaní a nahradili ho rozborovým seminářem s porotci. Účastníci závěrečného dne se také mohli zúčastnit literární exkurze po Litoměřicích.

Petr Bašus

Rozhovor s Evou Filandrovou, zakladatelkou soutěže Máchovou stopou

Mohla byste se účastníkům soutěže krátce představit?
Celý život jsem mimo jiné učitelkou Střední školy pedagogické, hotelnictví a služeb, obory český jazyk a literatura, francouzský jazyk, hudební výchova a osobnostní a dramatická výchova.

Bylo založení soutěže Vaší iniciativou, nebo Vás oslovila některá litoměřická instituce?
Založení soutěže Máchovou stopou bylo pouze mojí iniciativou s podporou starosty pana Chlupáče.

Byla soutěž na počátku myšlena jako školní, nebo veřejná? Počítala jste s rozdělením na více kategorií (podle věku, žánru)?
Od počátku jsem soutěž pojala jako veřejnou se dvěma kategoriemi pro mládež do 18 let a pro dospělé stejně jako v současnosti.

Byla na začátku soutěž spojena s Máchou - např. tématem prvních ročníků?
V prvních ročnících nebylo určeno téma, ale v dalších ročnících vzhledem k obtížnosti hodnocení bylo téma zadáváno. Máchu jsme zařadili do názvu vzhledem k Litoměřicím, k jeho literární tvorbě a jeho osobnosti.

Chtěla jste založit soutěž pouze pro litoměřické autory, nebo měla mít přesah regionální/celostátní?
Od počátku byla soutěž zamýšlena jako celostátní. Navíc hned v 1. ročníku přišlo daleko víc příspěvků, než jsme očekávali nebo předpokládali.

Kdo tvořil v počátcích porotu?
Porota byla tvořena vyučující češtiny z GJJ, dále jsem oslovila pana Jana Malindu, pana Rostislava Janatu a několik dalších autorů, kteří byli nominováni do literární soutěže Magnesia Litera.

Jen dodejme, že Eva Filandrová organizovala soutěž do roku 2010, kdy došlo k dohodě, že soutěž bude od následujícího ročníku organizována a zaštiťována Knihovnou Karla Hynka Máchy.

Porota

Štěpán Javůrek

je současný český spisovatel pocházející z Krušných hor, kde také čerpá většinu své inspirace. Ve svých prózách propojuje osobní zkušenosti, drsnou krásu pohraniční krajiny a příběhy obyčejných lidí. Proslavil se především romány Chaloupky, Sudetský dům či románem Nebe nad Perninkem, právě vyšel jeho nový román Ve stínu jeřabiny. Jeho tvorbu charakterizuje realistický styl, silná atmosféra a cit pro vykreslení prostředí, které se v jeho knihách často stává stejně důležitým „hrdinou“ jako samotné postavy. Javůrek je považován za jeden z nejvýraznějších hlasů současné regionální literatury.

Petra Hůlová

je česká prozaička.
Vystudovala kulturologii a mongolistiku na Univerzitě Karlově; roční pobyt v Mongolsku (2000–2001) se promítl do debutu Paměť mojí babičce (2002), oceněného Literou za objev roku (Magnesia Litera 2003). Její prózy často střídají perspektivy, využívají mluvený jazyk a s ironií mapují identitu, rodinu i společenské role. Mezi další knihy patří Stanice Tajga (Cena Josefa Škvoreckého 2008), Macocha či Stručné dějiny Hnutí. Od roku 2007 pravidelně přispívá do týdeníku Respekt. Věnuje se i divadlu.

Petr Bašus

Organizátor, administrátor soutěže Máchovou stopou. Učitel českého jazyka a dějepisu na Gymnáziu Josefa Jungmanna v Litoměřicích, kde také žije. Milovník cestování, divadla, přírody. Pro litoměřickou veřejnost pořádá literární vycházky.

Autoři kategorie do 18 let

Buchtová Alena
Bulušková Anežka
Dlouhý Matěj
Dobešová Kristýna
Frýbertová Valerie
Gondová Nikol
Halkiewiczová Nikola
Havlová Dita
Helmichová Eliška
Herchlová Barbora
Košnařová Rozálie
Kraftová Lucie
Krejčíková Eliška
Krupička Tadeáš
Křivohlavá Michaela
Křtěnová Rozálie
Mazánek Anna Elizabeth
Mészarosová Sabina
Němčanská Eliška
Nováková Lenka
Pipotová Kateřina
Prokopcová Leona
Rendlová Agáta
Stojanovová Marie
Sweney Sára
Šafářová Hana
Škvarková Kristýna
Válková Denisa
Vojíková Marie

Autoři kategorie dospělých

Bajerová Lucie
Balada Petr
Blaschke Jan
Čechová Jana
Čekalová Leona
Čepová Karolína
Duchoňová Dobromila
Dulín Jan
Forštová Lucie
Franc Václav
Gajdošová Hana
Halamčíková Petra
Hasprová Michaela
Hofmann Alvin
Hronešová Jana
Choura Tomáš
Inquort René
Jakešová Lucie
Jaklová Pavla
Kohl Lukáš
Kosorínová Vlastimila
Kožantová Jana
Kratochvílová Pavla
Krausová Petra
Kreplová Vendula
Kříž Jiří
Kubišta Karel
Liprt Pavel
Maňur Šimon
Martinová Vica
Mašková Martina
Mencová Kristýna
Narecki Michaela
Nedomová Alena
Ondrušová Liliana
Parolek Jan
Pavlů Václav
Pilařová Kateřina
Pluhařová Ilona
Pražák Jan
Pszczólková Lucie
Randýsková Barbora
Ročková Berenika
Růžičková Petra
Skokan Patrik
Staněk Martin
Straková Zita
Suchánková Jasmína
Šumníková Miriam
Švábenská Ema
Švandová Hana
Tomaštíková Jiřina
Tomeš Jiří
Trojanová Tereza
Troupová Veronika
Vaňková Kamila
Vavruška Luboš
Večeřová Veronika
Velešovský Pavel
Zelenková Emílie

Výsledky kategorie Dospělí

v kategorii soutěžilo 60 autorů/autorek

1. Václav FRANC (Nová Paka)
2. Václav PAVLŮ (Liberec)
3. Jiří TOMEŠ (Kladno)

1. Václav Franc

Celý život jsem se živil jako zubní lékař. Letos jsem pověsil vrtačku na hřebík, takže mám více času na literaturu, která je mým ne koníčkem, ale koněm. První povídka mi vyšla koncem 80. let minulého století a od té doby tvořím. Prózu, poezii, dokonce i divadelní hry. Mám na svém kontě pár vydaných sbírek a převážně povídkových knih. Založil jsem literární soutěž humoru Řehečská slepice (2001) a humor je v mé tvorbě důležitý. Právě humor, ironie, sebeironie jsou mými největšími literárními zbraněmi. A ještě douška na závěr: Jako důchodce na chalupě opečovávám kočky jako v Kersku Bohumil Hrabal.

2. Václav Pavlů

Přestože mě studium zavedlo na několik univerzit, do různých oborů i zemí a můj životopis je možná na první pohled poněkud akademický, nejsem – doufám – úplně typ člověka, který žije jen mezi skripty a tabulkami. Vedle práce a studia se pohybuji mezi Libercem, Prahou, Pasovem a St. Gallenem; zajímá mě komunikace, média, marketing i setkávání lidí napříč kulturami. Ke kultuře, umění a literatuře jsem měl koneckonců blízko vždy. Psaní pro mě znamená prostor, v němž lze zachytit věci, které v běžném životě často zůstávají nevyřčené. A možná právě proto se k němu vracím i ve chvílích, kdy mám hlavu plnou zcela jiných témat.

3. Jiří Tomeš

pochází z Kladna, kde působí jako učitel základní školy. Píše mysteriózní psychothrillery s prvky hororu, sci-fi, dystopie i satirické povídky, často okořeněné černým humorem a nečekanými pointami. Inspiraci čerpá také z nevšedních situací českého školství. V roce 2026 získal Velkou cenu literární soutěže Talent Pro ART za novelu AEGIS, která se již brzy dočká knižního vydání v podobě rozšířené trilogie. Autorovy povídky vyšly rovněž v tištěných antologiích nakladatelství Bookla – Třicet (2025) a Jdu na jedno (2026). Vedle psaní se věnuje hudbě, hraje v kladenské kapele JIRKABAND a rád tráví čas v přírodě. Největším literárním vzorem je pro něj Stephen King.

Výsledky kategorie Žáci a studenti

v kategorii soutěžilo 29 autorů/autorek

1. Marie VOJÍKOVÁ (Velké Žernoseky)
2. Anna Elizabeth MAZÁNEK (Lovosice)
3. Kristýna ŠKVARKOVÁ (Bučovice)

čestné uznání **Rozálie Košnařová**

1. Marie Vojíková

Odjakživa jsem měla blízko ke knihám a i k vlastnímu psaní, ale za to, že moje tvorba dosáhla nějakého ocenění vděčím mé milé kamarádce, která mě už minulý rok k zapojení do téhle soutěže přesvědčila. Nebýt jí, vůbec bych se k něčemu takovému nedokopala. Takže když se ozvala s tím, jestli se chystám zase něco sepsat, už dávno jsem si téma nějakou chvíli nosila v hlavě. Vlastně o psaní přemýšlím víc, než ve skutečnosti potom píšu. Mám spoustu nápadů a taky zápisník, který dostal a přivezl z přednášky můj táta, do kterého tyhle nápady potom putují a ve většině případech tam taky zůstanou. Nejspíš nemám svůj žánr a prostě si při psaní dělám, co se mi zrovna v danou chvíli zlíbí, a možná proto mě to baví o to víc. Baví mě psát zejména příběhy s melancholickým nádechem, komplikovanými postavami nebo ideálně kombinace těchto dvou. A musím říct, že mám neskutečnou radost, když vytvořím něco, co dává smysl.

2. Anna Elizabeth Mazánek

Už odmala jsem se nořila do fiktivních světů a scénářů, ale hlubokou lásku k vylévání svých myšlenek, nápadů a prozření na papír zažehla až jedna z mých školních prací. Od té doby mám hlavu plnou nenapsaných příběhů či nevyslyšených postav. Každý máme něco, co nás naplňuje a tajně doufáme, že lidé v širém světě najdou v našich výtvorech alespoň část duše a myšlenek, které do toho vkládáme. A já to své našla. Psaní.

3. Kristýna Škvarková

Studuji na Obchodní akademii v Bučovicích. Ve volném čase se věnuji literatuře, psychologii, politologii, umění a spoustě dalších věcí, které mě zajímají. Psát jsem začala ke konci roku 2024 a v dubnu 2025 jsem se poprvé zúčastnila literární soutěže Slavkovské memento, ve které jsem získala druhé místo. O rok později jsem se soutěže zúčastnila znovu. Tentokrát jsem se svou básní nazvanou Na vlastním bojišti neklid zvítězila. Žánrově se pohybuji především v oblasti poezie. Próze se úplně nevyhýbám, ale domnívám se, že mojí silnou stránkou je právě básnická tvorba.

1. místo v kategorii Dospělí
Žert
Václav FRANC

O nevinnosti, která nikdy není nevinná
Psala se druhá polovina sedmdesátých let, doba, která měla zvláštní talent tvářit se normálně. My jsme byli mladí, a mládí je období, kdy člověk věří, že svět je jednoduchý, protože ještě nepochopil, jak složitě funguje. Nevěděli jsme, že existuje Kundera a jeho Žert.
A kdybychom to věděli, stejně bychom to nepochopili.
Mladý člověk totiž rozumí jen tomu, co se ho týká přímo: alkoholu, holkám a vlastní uražené ješitnosti.
Na chmelové brigádě jsme chodili každý večer do kina.
Ne proto, že bychom milovali film, ale protože jsme neměli kam jinam jít. Kino bylo útočištěm před nudou, před ubikací, před vlastními myšlenkami.
A také před vědomím, že nám ještě nebylo osmnáct.
To číslo bylo tehdy magické: znamenalo pivo, práci na česačce a pocit, že člověk konečně patří mezi dospělé.

O Markétě, která byla krásná jen díky našemu mládí
Markéta byla nejhezčí holka ročníku. To je ovšem zavádějící tvrzení. Ve skutečnosti byla jen nejhezčí v našem zorném poli, které bylo omezené jako naše zkušenosti.
A sbalil ji Milan. Ten, který trhal dvacet věrtelů za směnu a kterého nám dávali za vzor.
Vzor je vždycky někdo, koho člověk tajně nenávidí.

Jarda jednou přinesl láhev ovocného vína. Pili jsme ji na stráni nad vesnicí a připadali si dospělí. Dospělost jsme si tehdy představovali jako schopnost pít alkohol a líbat holky. Dnes vím, že dospělost začíná až tehdy, když člověk pochopí, že za své činy nese následky.

„Co asi dělá Milan s Markétou?“ zeptal se Jarda.
A my jsme se okamžitě pustili do hledání jejích chyb.
Když člověk nemůže mít krásu, snaží se ji aspoň znehodnotit.

O žertu, který se vymkl svým autorům
Nápad poslat Milanovi pohled vznikl zcela nevinně.
A právě v tom spočívá nebezpečí žertu: rodí se z nevinnosti, ale žije z následků.
Napsali jsme:

Ahoj Milane!
Zdravíme tě ze chmelu. Škoda, že tady s námi nemůžeš být!
Spolužáci.

Bylo to hloupé, dětinské a směšné. Ale směšnost je často nejúčinnější forma destrukce.
Pár dní se nedělo nic.
A pak se objevil třídní. Běžel po chmelnici jako posel špatných zpráv.
„Kluci, nepsali jste náhodou pohled Milanovi?“
Věděl to. Učitelé vždycky vědí, kdo je schopen hlouposti.
A my jsme byli schopni všech.

O výslechu, který byl groteskou
Na ubikaci nás čekala ředitelka, vedoucí brigády a esenbák.
Byla to scéna, která by se hodila do absurdního divadla.
Ředitelka měla výraz tragédky, která právě zjistila, že svět je zkažený.
Esenbák měl výraz člověka, který by rád vypadal přísně, ale spíš jej mrzelo, že s námi ztrácí čas.
„Víte, co prožívali rodiče, když jim přišel ten váš pohled?“
Ne, nevěděli jsme.
Mladý člověk si neumí představit strach druhých.
Umí si představit jen vlastní touhy.
„To byla jen legrace,“ řekl jsem.
A v tu chvíli jsem pochopil, že slovo legrace je v totalitě nebezpečnější než slovo protest.

Dostali jsme ředitelskou důtku. A hrozbu, že nám to napíšou do posudku. Posudek byl tehdy dokument, který měl větší moc než pravda.

O tom, jak se život tváří, že pokračuje dál
Milan se nám smál.
Markéta se na nás ani nepodívala.
A my jsme se tvářili, že je nám to jedno.

Po návratu do školy se vše otupilo.
Milan se s Markétou rozešel.
My jsme měli šanci.
A nevyužili jsme ji.
Možná proto, že člověk touží jen po tom, co mít nemůže.

U maturity jsme uspěli.
Žert neměl vliv na náš život.
Aspoň jsme si to mysleli.

O paměti, která je největší mystifikátorka
Po padesáti letech jsme seděli na abiturientském večírku.
Markéta zestárla.
My také.
Krása mládí se rozplynula jako pára nad hrncem.

„Nevím, co jsme na ní tenkrát viděli,“ řekl jsem.
A věděl jsem, že lžu.
Viděli jsme v ní sami sebe – mladé, naivní, směšné.

Jarda, úředník před penzí, se usmál:
„Hele, co kdybychom napsali pohled Milanovi?“
Neodpověděl jsem.
Náhle jsem si uvědomil, že žert je jen jiná forma smutku.

„Ty znáš adresu na onen svět?“ zeptal jsem se.
A poprvé v životě jsem pochopil, že některé žerty se už opakovat nedají.
Ne proto, že by byly nebezpečné.
Ale proto, že už není komu je poslat.

2. místo v kategorii Dospělí
No tak já jdu zhasnout
Václav Pavlů

Školník František vždycky tvrdil, že prázdná škola je hlučnější než plná.
Když jsou chodby plné studentů, člověk slyší jen rámus: kroky, s
y zbytky maturitní výzdoby. Papírové osmnáctky, trochu nakřivo přilepené
k nástěnce, se už na krajích odlepovaly. Pod nimi někdo fixou dopsal: „Už jsme prý dospělí."
František se zastavil. „Prý". To slovo bylo důležité.
Vešel do třídy. Lavice stály v řadách, uklizené jen napůl, protože studenti umějí odejít slavnostně, ale málokdy pečlivě. Na zemi ležel kelímek od kávy, pod oknem zapomenutá propiska. Na tabuli zůstala křídou napsaná věta: „Člověk se stává sám sebou, když za sebe přijme odpovědnost."
To psal určitě profesor Havlík. Ten měl rád věty, které studenty unavily až do chvíle, kdy jim po letech došlo, že byly pravdivé.
Na zadní lavici někdo vyryl malé srdce a dvě písmena. František po rýze přejel prstem. Kolik takových srdcí už tady viděl. Některá hluboká, jako by měla přežít celé století. Jiná jen tužkou, opatrná a skoro omluvná. První lásky se ve škole vždycky tváří jako slib na celý život, i když často nevydrží ani do září.
„Tady se člověk učí všechno," zamumlal si. „I to, že srdce na lavici není smlouva." Zhasl a zavřel dveře.
Na stole ve sborovně ještě voněly květiny od maturantů. Růže skláněly hlavy, gerbery držely déle, jako by chtěly být statečnější. Vedle nich ležely brýle, hrnek s nedopitou kávou a hromádka písemek, které už nebylo komu vracet.
Učitelé se často tváří přísněji, než jsou. Viděl je po poradách, unavené a tiché. Viděl je opravovat testy dlouho po čtvrté. Viděl profesorku matematiky, jak plakala u kopírky, protože jí student, kterého roky tahala od pětky ke čtyřce, přinesl po maturitě kytku a řekl, že bez ní by to vzdal.
Škola není jen pro studenty, pomyslel si. I učitelé tu každý rok trochu dospívají. Jen o tom nemluví.
V aule rozsvítil jen přední světla. Židle stály v řadách, pódium bylo prázdné, na pultu ležel program předávání maturitních vysvědčení. Ráno tu stáli studenti v šatech a oblecích, nesví, dojatí, někteří až směšně dospělí a jiní pořád s očima prváků. Maminky fotily. Otcové nenápadně popotahovali. Ředitel mluvil o cestě, odpovědnosti a budoucnosti. Všichni se tvářili, že vědí, co ta slova znamenají.
Možná to nevěděl nikdo.
František si sedl do poslední řady. Jen na chvíli. Měl maturanty rád právě v tenhle den. Ne proto, že by byli hotoví lidé. To ani náhodou. Byli spíš jako dveře, které se právě otevřely, ale za nimi je zatím příliš mnoho světla. Člověk do něj mžourá, dělá, že se nebojí, a přitom by se nejraději ještě jednou vrátil do své lavice, kde měl svoje místo, svoje okno a svoje malé jistoty.
Už jsme prý dospělí.

Dospělost podle Františka nepřicházela maturitním vysvědčením. Ani osmnáctými narozeninami. Přicházela méně slavnostně. Když se někdo omluvil, aniž musel. Když přestal svalovat vinu na druhé. Když pochopil, že učitel nebyl nepřítel, jen člověk, který se ho snažil dostrkat o kus dál. Když poprvé prohrál a neutekl. Když někomu pomohl, i když z toho nic neměl.
A někdy nepřišla vůbec.
I to se stávalo.
Škola z dětí dospělé neudělá sama. Jen jim nastavuje zrcadla. V lavicích, na tabulích, při zkoušení, při průšvizích, na výletech, v prvních láskách a posledních zvoněních. Ukazuje jim hranici.
A pak čeká, kdo ji překročí.
V tělocvičně našel zapomenutý míč. Ležel pod žebřinami, jako by se schoval před prázdninami. Zvedl ho a hodil do koše. Tady se rodily jiné dospělosti: první vítězství, první ponížení, první poznání, že tělo neposlechne vždycky tak, jak by si duše přála.
Potom zkontroloval šatny, sklad a hlavní vchod. Venku se stmívalo. Červnový večer byl měkký a dlouhý. Na dvoře zůstala barevná stužka, ztracená při odchodu. František ji zvedl. Stálo na ní: „Ať se neztratíme." Schoval ji do kapsy.
Možná ji v září připíchne na nástěnku. Možná ne. Některé věci mají zůstat jen u toho, kdo je našel.
Vrátil se do hlavní chodby. Světla ještě svítila nad dlaždicemi, před zavřenými učebnami a prázdnými skříňkami. Každý rok to bylo stejné. A každý rok úplně jiné.
Přišli sem jako děti. Drzí, vystrašení, schovaní za smíchem nebo za mlčením. Odešli vyšší, hlasitější, křehčí, statečnější. Ne všichni dospělí. Ale všichni už na cestě.
A další přijdou.
Budou běhat po chodbách, zapomínat přezůvky, zamilovávat se do nesprávných lidí, nenávidět fyziku, opisovat úkoly, brečet na záchodech, smát se tak nahlas, až je někdo napomene. Budou si myslet, že škola trvá věčně. A pak jednou budou stát v aule s maturitním vysvědčením v ruce a tvářit se, že se nebojí.
František zhasl první řadu světel.
Chodba se nořila do šera.
Pak druhou.
U vchodu zůstal už jen poslední vypínač.
Školník se usmál, jako by se loučil s někým, kdo mu zase o rok zestárl před očima. „No tak já jdu zhasnout," pronesl na rozloučenou…

3. místo v kategorii Dospělí
Mezidruhová inkluze
Jiří Tomeš

V místnosti panovalo nezvyklé ticho. Ředitelka položila na stůl modré desky se státním znakem, metodický pokyn a barevný harmonogram, z něhož bylo patrné jediné. O zvýšení platů opět nepůjde. Oznámila, že ministerstvo posunulo české školství směrem k budoucnosti. Nikdo se raději nezeptal, zda správným. Od září měl vstoupit v platnost projekt Škola pro všechny bez rozdílu biologického druhu. Zpráva nás příliš nevzrušila. Přežili jsme inkluzi, integraci, individualizaci, digitalizaci, optimalizaci a další „-ace“, po nichž učitel vyplňoval více formulářů a děti ovládaly méně učiva.
Výzvu představovala tandemová výuka. Při ní experti objevili, že místo jednoho učitele mohou být ve třídě dva, takže žáci konečně mohli nerozumět výkladu od dvou pedagogů najednou. Zvlášť náročná byla doba koronavirová, kdy se část studentů proměnila v černý obdélník. Mikrofon selhával, písemky se psaly s Googlem a za vydatné pomoci rodičů. Po návratu do lavic někteří zapomněli i to, co předtím neuměli, ale hodnotit se muselo citlivě. Proto známky připomínaly humanitární pomoc. Kdo se připojil, měl splněno.
Za odevzdanou práci následovala pochvala a správně napsané jméno znamenalo kýženou blízkost jedničky.
Poté promluvila paní zástupkyně, která absolvovala povinné školení. „Cílem Mezidruhové inkluze je zajistit rovný přístup ke vzdělávání bez ohledu na biologický původ, počet končetin, přirozené prostředí nebo planetu narození.“ Ministerská studie prokázala, že inteligence není výhradní vlastností člověka. Na to bylo potřeba rozsáhlé bádání?
Můj seznam nových žáků obsahoval labradora, kozu, dvě slepice, želvu, užovku, tři mravence, fíkus a XG-417 z planety Kepler-186f.
Podpůrná opatření měla šest stran. Labrador vyžadoval možnost pohybového uvolnění během výuky, užovka tepelný komfort a želva prodloužený čas o dvě stě procent. Fíkus se nesměl vyvolávat ani zatěžovat prací, protože nebyl schopen okamžité reakce. Mravenci dostali vlastní individuální plán. Ministerstvo důsledně odmítalo kolektivní posuzování podle příslušnosti ke kolonii.
Prvního září před školou zastavil autobus. Dveře se otevřely a během několika minut školní dvůr připomínal zoologickou zahradu, botanický pavilon i místo prvního kontaktu s mimozemskou civilizací.
Školník nešťastně pobíhal mezi vyděšenými slepicemi a květináčem na kolečkách. Zástupkyně odškrtávala příchozí podle bizarního seznamu. Jako poslední se z autobusu vysoukal XG-417 z planety Kepler-186f. S mlaskavým zvukem dopadl na chodník, narovnal čtyři chapadla a upřel sedm očí na školu.
„Primitivní,“ oznámil mimozemšťan.
„To není urážka,“ uklidnila mě kolegyně. „Jeho civilizace je o čtyřicet tisíc let před námi.“
„Tak alespoň nebude potřebovat doučování.“
Potřeboval. Z českého jazyka.
V první hodině jsem rozdal list, na který měli všichni napsat pět vět o prázdninách. Pes si na něj lehl, koza ho snědla, slepice rozklovaly a fíkus neodevzdal nic. Ufon zaměstnal všechna chapadla. Během chvíle vyprodukoval čtyři slohovky. Poslední odevzdal jako hologram dokazující, že prázdniny jsou důsledkem nízké produktivity práce.
Získal jedničku.
O přestávce přišla paní ředitelka. „Nemůžeš dát emzákovi výbornou. Výsledek je sice v pořádku, ale úkol byl moc lehký. Individuální potřeby nebyly zohledněny.“
„Napsal čtyři slohovky za třináct vteřin. Jak ho mám klasifikovat?“
„To už nějak vymyslíš. Musíš individualizovat.“
Začínal jsem chápat systém.
V matematice vznikl problém s pojmem „přirozená čísla“, protože mohl naznačovat, že ostatní jsou nepřirozená. Dostala tedy název čísla základního numerického spektra.
Želvě prodloužili čas na vypracování testu. Dokončit ho měla přibližně v březnu. Mravenci plnili úkol týmově, proto nebylo možné určit, který počítá. Nejlépe si vedl fíkus. Neudělal jedinou chybu, jelikož žádnou činnost nevyvíjel.
V říjnu dorazila kontrola. Inspektorka vstoupila, když jsem sundával vzteklého labradora z katedry. Fíkus stál vzorně u okna.
„Jakým způsobem diferencujete výuku?“ zeptala se.
„Poměrně výrazně.“
Po hospitaci doporučila druhově neutrálnější prostředí. Koza neměla dost příležitostí k seberealizaci, slepice postrádaly klidovou zónu a had vyhřátou lavici. U fíkusu ocenila stabilní výkon a nulový počet neomluvených hodin.
Škola nakoupila pelíšky, terárium, lampy, granule, seno a gravitační stabilizátor. Na nové učebnice matematiky peníze nezbyly.
Na konci roku přijela znovu. Projekt byl mimořádně úspěšný. Nikdo nebyl vyloučen a škola obsadila první místo v kraji v biologické rozmanitosti.
Připustil jsem, že jsme neprobrali ani polovinu učiva. Paní inspektorku to neznepokojilo. Cílem nebyl výkon, nýbrž vytvoření podmínek, a ty byly splněny v plném rozsahu.
Když zaklapla notebook, napadla mě otázka, která měla padnout už v srpnu.
„A co bude příští rok s dětmi?“
Chvíli listovala tabulkami. „Ty jsme samozřejmě také plánovali zařadit. Ale po započtení asistentů, speciálního vybavení a povinných klidových zón už ve třídách nezbyla kapacita.“
„Takže děti do školy chodit nebudou?“
Podívala se na mě s výrazem člověka, kterému uniká smysl celé reformy.
„Prosím vás. Nemůžeme přece kvůli dětem ohrozit inkluzi.“

1. místo v kategorii Žáci a studenti

Rozpomenutí

Marie Vojíková

Už si nepamatuju, kdy mě maminka přestala vyzvedávat ze školy. Možná, když mi bylo čerstvě sedm, uprostřed října, protože si pamatuju, jak školník dlouhé hodiny hrabal spadané listí na školním hřišti. Možná to bylo, když se maminka začala pozdě vracet z práce, a nebo když jsme se odstěhovali od tatínka.
Koneckonců, na tom stejně nesejde, protože co si pamatuju, jsou dlouhé a nekonečné hodiny, které jsem proseděl na zastávce stojící za školou a to nenaplněné ticho všude kolem. Neměl bych být zahořklý z toho, že jsem se jako dítě koukal, jak si moje spolužáky za ručky odvádí jejich rodiče, zatímco já jsem musel čekat na autobus do vesnice, kde nikdo z nich nebydlel. Ale dost podnětů ve mně proto teď vyvolá pocit samoty: ta zastávka, cesta domů, cigaretový kouř nebo podzim a vzpomínka na pana školníka, kterého jsem po očku sledoval při práci a jak postupem času vyměnil hrábě za lopatu a začal odhazovat sníh a při pauze si zapálil. Nikdy jsem se nezeptal na jeho jméno, a tak si na něj vzpomenu jen ve spojitosti se jmenovanými věcmi a pak si připadám, že jsem vlastně nebyl osamělý, že tam byl se mnou a oba jsme věděli něco o tom druhém, co nikdo jiný nevěděl.
Maminka mi říkala, abych si při čekání dělal úkoly. Psal jsem je proto všude jenom ne doma a ušetřil jsem tak spousty času, který, jak říkala maminka, jsem mohl věnovat mnohem důležitějším věcem. Takže jsem se potom mohl plně věnovat snění nebo koukání na nebe nebo počítání listů na stromě, potom na zemi a potom na zemi u sousedů. Počítal jsem skoro všechno, kolik minut trvala cesta domů, kolik minut trvala mamince cesta domů, kolik cigaret měl pan školník, kolik dní uplynulo. Už nevím, od čeho plynuly, ale později jsem je přestal počítat a zapomněl jsem je. Popravdě si zpětně takovéhle stejnolité dny nepamatujeme. Začnou se násobit a pak je zapomeneme. Všechny jednou ztratíme a zapomeneme.
Schválně jsem si ve škole čas od času něco zapomněl: bundu, klíče nebo peněženku, jenom proto, abych mohl pana školníka poprosit, aby mě tam pustil. Chtěl jsem si s někým povídat a maminka se vracela domů pozdě a už jsem si nebyl jistý, jestli si vůbec pamatuje jméno mojí paní učitelky, takže školník byla moje jediná možnost.
Tušil jsem, že dospělí, zejména ti jako byl náš školník, se neradi kamarádí s dětmi, zejména takovými, jako jsem byl já, a tak jsem si věci nezapomínal každý den, abych pro něj nebyl otrava. Takticky jsem si zapomněl jednu věc týdně (dvě by byly moc) a zapomínání jsem rozprostřel tak, aby se neopakovalo v podezřele krátkých intervalech. Třeba jsem nemohl zapomenout v pátek a následující týden hned v pondělí. Někdy jsem týden taky vynechal, aby to vypadalo víc jako náhoda. Taky jsem nemohl zapomínat vždy ve stejný den, to by si zvykl a jen by ho to nudilo. Myslel jsem si to, protože maminka nikdy nepřijela ve stejný čas, a proto jsem se na ni těšil o to více.
Koneckonců, na tom stejně nesejde, ale tímhle způsobem se mi povedlo získat alespoň jednu konverzaci týdně.
Někdy na jaře jsme už byli staří známí. Vždycky mi zamával, když mě viděl jít do školy, a když jsem odcházel, s úsměvem se ujistil, že mám všechny věci a v šatně nic nezůstalo. Tak začaly naše dialogy. Nejprve jsem mu říkal, co jsem si ten den pamatoval ze školy, a on pokyvoval, občas se na něco zeptal, občas jen zapálil další cigaretu a poslouchal. Říkal jsem mu o mamince a něco o tatínkovi, ptal jsem se na jeho rodiče, ale už si nepamatuju, co odpověděl, takže to pravděpodobně zametl pod koberec a já to nechal být.
„Koneckonců, na tom stejně nesejde," řekl nejspíš, protože to vždycky říkával.
Ptal jsem se taky, proč dělá svoji práci a jestli ho baví. Jednu chvíli jsem si totiž začal myslet, že bych taky mohl být školník. Říkal jsem mu, že zamést před školou a vykouřit pár cigaret každý den do konce života by mi vlastně ani tolik nevadilo. Tomu se on jenom zasmál. Řekl, že takový bystrý hoch jako já by neměl zahodit svůj potenciál, že taková profese by mě akorát zklamala.
„Navíc, cigarety nejsou pro tělo dobrý," řekl a z té svojí si oklepal popel.
„To maminka říká taky, a stejně kouří. Všichni to vědí, a stejně to dělají."
Na to on jen pokrčil rameny. Protože, koneckonců, na tom stejně nesejde. Všichni dřív nebo později umřeme.„Ale–nenech si ode mě mluvit do života. Jen… kdybych měl druhou šanci, školník bych určitě nebyl."
„A čím byste byl?"
„Na tom nesejde, druhá šance není." Byli jsme zticha a pak řekl jen: „Snad učitel."
Když jsem odešel na gymnázium, už jsem školníka nikdy neviděl. Vypařil se jako kouř nad jednou z jeho cigaret, jako bych si ho vymyslel.
Později, během toho, co jsem byl učitel, kdykoliv jsem mluvil s dítětem, jako jsem tehdy byl já, viděl jsem jenom sebe–malého a zoufalého kluka, co toho měl tolik co říct a vracel jsem se zpátky ke všem těm hovorům, co jsem měl se školníkem. Viděl ve mně taky kousek sebe?
Občas jsem přemýšlel, kde je mu konec. Občas jsem si rád myslel, že mám svoji práci, protože žiju šanci, kterou on nikdy nedostal a nezažil. Možná bych k učitelství jinak nedošel. Možná bych si jinak jen spočítal dny do konce a nechal to být. Nebo zametal před školou, ale vlastně to by mě ani nenapadlo, kdyby mě maminka vyzvedávala ze školy. Dost věcí by mě nenapadlo.
Koneckonců, na tom stejně nesejde, protože nakonec stejně všechno zapomeneme nebo ztratíme. Zapomněl jsem a ztratil jsem hodně dnů. Každý den, co jsem prožil, jsem ztratil a tak to trvá navždy, dokud to neskončí. Nejspíš ztratím myšlenku, pak smysl a všechno se rozplyne a úplně nejposledněji ztratím i tuhle větu.

2. místo v kategorii Žáci a studenti

Škola

Anna Elizabeth Mazánek

Každý vnímáme školu jinak, pro některé je vězením, pro některé je zdrojem moudrosti, pro jiné zdrojem zábavy, ale pro mě je místem úniku, nevyřčených slov a skrývání. Mizím sem každý den z domova. Přetvařuji se, že je vše v pořádku. Vidím všechny ty omyly, emoce, lidi samotné. Sleduji je jako film. A přesto ne. Jsem toho příběhu součástí. Bohužel… Zazvonilo. Uklidím všechny své věci a vyjdu ze třídy mezi prvními. Pro ně jsem ta milá, tichá holka. Ta, ke které všichni přijdou, jen když něco potřebují. Ale uvnitř? Nemám nikoho. Nikoho. Nevím, kdo jsem. Nevím, kam jít. A proč taky, že? Jsem spokojená. Jsem v pořádku. Lži. Jen další lži. Protahuju se přeplněnými chodbami. Málo místa. Je po nulté hodině. Všichni se přezouvají, hledají třídu, kamarády. Potřesu hlavou. Uklidni se. Máš před sebou šest hodin. Musíš se uklidnit. Nikdo tu není, ano? Uklidni se. Nikdo okolo tebe není. Nemačkají se na tebe upocená lidská těla. Není tu křik. Nevidíš všechny ty známé tváře. Jsi v pořádku. Jako vždy. Lidi se rozmazávají. Dostávají nových obrysů. Drápou se po mně. Křičí na mě. Přitisknu si učebnice blíže k tělu. Jsi v pořádku. Jsi v pořádku. Přerývavě dýchám. Zahlédnu bratrovu potměšilou tvář. Zastaví se mi srdce. Zavírám oči. Tisknu je jako o život. Někdo do mě strčí. V mé hlavě se zjeví otec. Ucítím další upocené tělo. Něco mi stéká po ruce. Divoce rozevřu oči. Vidím kapku potu. Není to krev. Není to krev. Není. Dýchej. Doklopýtám ke kraji chodby.
Opřu se o stěnu. Klid. Srdce volá o pomoc. Každou chvíli vyletí z hrudníku. Zahlédnu bratra znovu. Zavírám vyděšeně oči. Není tu. Není tu. Neviděla jsi ho. Zdá se ti to. Zastihne mě nečekaná zimnice. Svezu se dolů. Hlava mi spadne do kolen. Vlasy vytvoří štít. Začínají mi stékat slzy. Už je nedokážu zadržet. Pořád vidím jeho oči. Jeho světle hnědé oči, páchnoucí po zradě, nadvládě a kontrole. Je mi zima. Je zima. Všude. Vždycky. „Mami," zašeptám zoufale za doprovodu slabého vzlyku. Neslyší mě. Neuslyší mě. Není tu. Nebude tu. Už nikdy. Natisknu se více na zeď. Nepřežiju to. Lidi procházejí kolem mě. Stávají se z nich stíny. Rozmazané stíny. Jako vždy. Zaryju nehty do lýtka. Je to v pořádku. Jsi v pořádku. Musíš být. Křik mě dusí. Chodba se vylidní. Je klid. Je? Hlasy v mé hlavě křičí. Dusí mě. Nemám kam uniknout. Zalknu se. Dusím se vzduchem. Moje vlastní tělo mě zradilo. Opět. Otcovy oči plné hněvu, jeho nadávky plné nenávisti. Bratrovy kousavé poznámky. Vše začalo po matčině smrti, ve chvíli, kdy vydechla naposledy. Bolestivěji stisknu oči k sobě. Bolí to. Pořád. Tiché potají probrečené noci. Večery plné vyhýbání vlastní rodině. Starám se jim tiše o dům. Schovávám všechny návykové látky. A stejně to nepomáhá! Stejně je to v – háji. Uslyším klidné kroky. Divoce sebou trhnu. Automaticky utřu slzy. Postavím se. Podívám se. Neznám ho. V životě jsem ho neviděla. Ostrý profil, volné oblečení. Mám na sobě masku. Lidskou. Zabíjí mě. Ale bez ní oni zabijí mě. Přitáhnou mě jeho oči. Klidné. Ale pod nimi zuří bouře. Opuštěná chodba. Ticho víří. Mezi námi pár metrů prostoru. Dvě zlomené duše. Zamrkám. Protne to napjatý oční kontakt. Skápne mi slza. Jsi v pořádku. Jako vždy. Udělá krok ke mně. „Jsi v pořádku?" šeptne. Slova rozříznou poslední kousek vzduchu mezi námi, překonají vzdálenost a dostanou se až ke mně. Roztáhnu rty do naučeného úsměvu, zažehnu i ohníčky do očí.
„Jo, už jo," odpovím. „Ty?" optám se jemně. Přikročím krůček k němu. Nepřerušuje oční kontakt. Vidím jeho přerývaný dech. Jedno mrknutí. Třes prstů u ruky. Jeho pohled. Není. Ale kdo z nás je? Kdo z nás je plně v pořádku? Já určitě ne. A on taky ne. Moje rodina taky ne. Kdo z nás tedy je?

3. místo v kategorii Žáci a studenti

To, co zůstává v mých zdech

Kristýna Škvarková

Za ta léta jsem se naučila rozpoznávat kroky. Nervózní cupitání prváků. Sebejisté dupání těch, kteří už vědí, kam jdou. Spěšné běhání studentů, kteří zase nestíhají první hodinu. A tiché kroky těch, kteří by nejraději nebyli vidět. Ten její jsem poznala hned první den.
Nastoupila do prváku na obchodní akademii, ale hned jsem cítila, že je něčím výjimečná. Měla na sobě lodičky, formální kalhoty a hnědé tričko, které jí lehce padalo z ramene. Sebevědomým krokem mířila do své třídy. Její medové vlasy zavlály ve vzduchu a ona se posadila do předposlední lavice. Vedle ní se posadila dívka s copem a nesměle se usmála.
„Ahoj."
Bylo to obyčejné slovo. Takových jsem za ta léta slyšela tisíce. Přesto jsem si ho zapamatovala. Ona si pečlivě zapisovala všechno, co se objevilo na tabuli. Tehdy jsem ještě nevěděla, kolikrát ji uvidím sedět v té samé lavici s hlavou opřenou o ruce. Kolikrát bude její sešit plný poznámek a kolikrát zůstane úplně prázdný.
První den ale vypadal obyčejně.
Jako každý jiný.

Vedle ní se brzy objevily další dívky. Chodily spolu na obědy a nakonec už bez sebe skoro neudělaly ani krok. Chodba před třídou se stala jejich místem.

Sedávaly na parapetu, jedly svačiny a šeptaly si věci, které neměl slyšet nikdo jiný. Já jsem slyšela všechno. Jejich smích, tajemství i první hádku. Ta přišla v listopadu.
„Ty mě vůbec neposloucháš."
Dveře třídy zůstaly otevřené a jejich hlasy se nesly až ke schodišti. Druhá dívka odešla jako první. Práskla dveřmi tak silně, až se zachvělo sklo v oknech. Ta moje zůstala sedět sama na parapetu. Poprvé jsem na ní poznala, že její sebevědomý krok není vždycky tak pevný, jak vypadal.

Druhý rok už chodila po chodbách úplně jinak. Nemusela přemýšlet, do které učebny má jít. A potom přišel školní parlament. Ten den si zapamatovala něco úplně jiného.
Daniela.
Seděl naproti ní a během celého zasedání si několikrát všimla, že se na něj potají dívá. Poprvé jen krátce. Podruhé o něco déle. Potřetí už se raději podívala z okna.
Já jsem to samozřejmě viděla.
Viděla jsem, jak se při jeho vtipu směje o trochu hlasitěji než ostatní. Jak si pohrává s propiskou, když na ni promluví. Jak po skončení schůzky zůstane stát na chodbě, přestože už dávno mohla odejít. Lidé tomu říkají zamilovanost. Od té doby jsem je začala potkávat spolu. Zvykla jsem si na jeho kroky vedle jejích. Na jejich smích a na chvíle, kdy spolu seděli na schodech a čas pro ně jako by přestal existovat. Občas se ale jejich kroky rozešly. Hádky byly tišší než jejich smích. Někdy kolem sebe jen mlčky prošli. Jindy se dveře zavřely o něco prudčeji. Vždycky se však po nějaké době znovu objevili vedle sebe.
A já si začala uvědomovat, že některé kroky člověk pozná podle toho, s kým přicházejí.

Třetí rok utekl rychle. Jednoho zářijového rána se před ní na chodbě objevil vyděšený prvák s rozvrhem v ruce.
„Prosím vás, nevíte, kde je učebna...?"
Usmála se.
„Pojď, ukážu ti to."
Dívala jsem se za nimi, když společně odcházeli po schodech. Kdysi jsem ji po těch schodech sledovala já. Teď po nich vedla někoho jiného.

Na dveřích její třídy se objevilo 4. AO. Čtvrtý rok byl jiný. Jen ona už nebyla stejná dívka, která před třemi lety bloudila po chodbách a hledala svou třídu. Najednou se všude mluvilo o maturitě. Na chodbách se čím dál častěji ozývalo:
„Co budeš dělat potom?"
Potom.
To slovo jsem neměla ráda. Znamenalo, že odejdou. Jednoho odpoledne zůstala ve třídě déle než obvykle. Seděla sama v předposlední lavici a před sebou měla otevřený sešit. Chvíli četla, chvíli jen zírala z okna.
Vzpomínala.
Na první den. Na dívky, se kterými se spřátelila. Na školní parlament. Na Daniela. Na všechny přestávky, hádky, smích i chvíle, kdy si myslela, že už toho má dost.
Já jsem si vzpomínala s ní.
Začaly se blížit maturity. Poprvé po dlouhé době jsem slyšela její kroky, které nezněly sebevědomě. Byly rychlé a nejisté. Ráno chodila po chodbách s poznámkami v rukou a večer odcházela poslední.
A potom přišel den, na který jsem čekala čtyři roky.
Den maturity.
Ona přecházela před učebnou sem a tam. Otevřely se dveře a vešla dovnitř. Čekala jsem. Po chvíli se dveře znovu otevřely a ona vyšla ven.
Usmívala se.
Dokázala to.
Její kroky byly tentokrát lehké. Jako by z nich spadlo všechno, co v sobě celé týdny nosila.. Jenže následoval poslední den. Přišla do školy naposledy. Prošla kolem automatu, vystoupala po schodech a zastavila se před svou třídou. Naposledy se podívala dovnitř. Potom vešla. Přešla až k předposlední lavici, přejela rukou po jejím okraji a usmála se.
Já jsem mlčela. Věděla jsem, že tentokrát už se nevrátí jako studentka. Objala své spolužáky. Rozloučila se s učiteli. Naposledy se podívala na chodbu, po které za ty čtyři roky prošla snad tisíckrát. A pak vykročila ke dveřím. Její kroky jsem poznala okamžitě. Stejně jako před čtyřmi lety. Jen tentokrát nebyly nervózní.
Byly dospělé.
Dveře se za ní zavřely.
A já zůstala stát v tichu, které po ní zbylo.

Čestné uznání v kategorii Žáci a studenti
Rozálie Košnařová

Jmenuji se Rozálie Košnařová a jsem studentkou sekundy na Gymnáziu v Lovosicích. Již odmalička jsem milovala jak poslech, tak čtení příběhů a nyní se věnuji i jejich vytváření. Baví mě ponořit se do světa fantasie, kde kreativita nemá hranice. Knihy jsou pro mě dveře do jiného světa, nejraději čtu fantasy, krimi a horory. Mezi mé další koníčky patří atletika, vaření a kreslení.

Rok 1930
Rozálie Košnařová

Naše škola pořádala Halloweenovou přespávačku. Celá sedmá třída měla spát v tělocvičně a učitelé nám slíbili, že večer bude plný her, filmů a různých strašidelných úkolů. Tělocvična byla vyzdobená papírovými netopýry, pavučinami a oranžovými světýlky. Všude byly naše spacáky, batohy a krabice se sladkostmi. Zpočátku to bylo úplně normální. Smáli jsme se, povídali si a nikomu se nechtělo spát. Když už ale bylo skoro půlnoc, většina spolužáků začala usínat. Já pořád nemohla zabrat. Ležela jsem ve spacáku a koukala do stropu, dokud jsem si nevšimla, že mám prázdnou láhev s vodou. Nechtěla jsem nikoho budit, a tak jsem vstala a potichu vyšla z tělocvičny. Chodba byla úplně tichá. Jen světla občas zablikala a někde v dálce kapala voda. Napila jsem se u umyvadla a vydala se zpátky.
Už jsem skoro sahala na kliku tělocvičny, když jsem si všimla něčeho na protější zdi. Byla tam malá nástěnka, které jsem si nikdy předtím nevšimla.
Přistoupila jsem blíž. Na nástěnce visely staré fotografie nažloutlé věkem. Byly na nich děti. Některé stály před školou, jiné seděly v lavicích a další byly vyfocené na školním hřišti. Chvíli jsem si je jen prohlížela, protože mě překvapilo, jak moc mi bylo všechno povědomé. Pak jsem si přečetla nápis pod první fotografií: NAŠE ŠKOLA — ROK 1930. Zamračila jsem se. Budova na fotografii byla opravdu naše škola. Poznala jsem hlavní vchod, schodiště i okna v prvním patře. Jen vypadala mnohem starší. Na další fotografii byla stejná tělocvična, ve které jsme právě spali. Jenže místo barevných žíněnek tam byly dřevěné lavice. Pak jsem si všimla něčeho, co mi sevřelo žaludek. Všechny děti na fotografiích měly přes oči černé skvrny. Ne vypadaly jako černé oči. Bylo to, jako kdyby jim někdo oči jednoduše začernil. Některé skvrny byly malé, jiné přesahovaly až ke spánkům. Napadlo mě, že je někdo začernil schválně, ale proč? Možná to byla nějaká stará fotografie, která se poškodila. Možná se při tisku něco pokazilo. Snažila jsem se najít nějaké normální vysvětlení, protože všechno ostatní bylo až příliš divné.
Vtom jsem zaslechla krátké klepnutí. Otočila jsem se. Chodba byla prázdná. „Haló?“ zašeptala jsem. Nikdo neodpověděl. Znovu jsem se podívala na fotografie. Na jedné z nich bylo asi dvacet dětí. Pod nimi stálo TŘÍDA 7.B — 1930. Jedna holka v první řadě mi připadala povědomá. Nedokázala jsem říct proč, ale měla jsem pocit, že jsem ji už někdy viděla. Přiblížila jsem obličej k fotografii. Její černé oči najednou vypadaly trochu jinak. Jako kdyby se černá skvrna změnila. Jako kdyby se pod ní něco pohnulo. Prudce jsem ustoupila.

„Ne," řekla jsem si potichu. „To se mi jen zdá."
Naposledy jsem se podívala na nástěnku a otočila se k tělocvičně. Vzala jsem za kliku.
Dveře se otevřely.
Ale tělocvična za nimi nebyla.
Zůstala jsem stát ve dveřích a několik vteřin jsem nebyla schopná pochopit, co vidím. Všechno bylo pryč. Naše spacáky, batohy, láhve, učitelé i spolužáci. Oranžová světýlka zmizela. Pavučiny zmizely. Místo nich byly po celé místnosti dřevěné lavice. Stěny byly zašlé a okna mnohem vyšší než předtím.
Na podlaze nebyla moderní sportovní podlaha, ale staré dřevo. Udělala jsem krok dovnitř. Vzduch byl podivně studený. Na tabuli před učebnou bylo křídou napsáno:
18. ŘÍJNA 1930.
Pod datem bylo ještě něco.
SEDMÁ TŘÍDA.
Srdce se mi rozbušilo. Rozhlédla jsem se kolem sebe a snažila se přesvědčit sama sebe, že se mi to zdá. Třeba to byla nějaká hra. Třeba nás učitelé chtěli vyděsit. Třeba celá tělocvična byla jen nějaká připravená místnost.
Pak se za mnou ozvaly kroky.
Pomalu.
Jedna rána za druhou.
Otočila jsem se.
Ve dveřích stálo dítě.
Malá holka v tmavých šatech. Za ní stáli další.
Desítky dětí. Všichni se dívali přímo na mě.
A já jsem je poznala.
Byly to děti z fotografií.
Podívala jsem se na jejich oči.
Byly úplně černé.
Tentokrát žádná fotografie nebyla.
Žádný špatný tisk.
Žádná chyba.
Jejich oči byly skutečně černé.
Děvče stojící úplně vpředu udělalo pomalý krok ke mně. Naklonilo hlavu a chvíli si mě prohlíželo.
Potom se usmálo.
„Ty nejsi z tohoto roku," řekla.
Nemohla jsem odpovědět.
Rozběhla jsem se ke dveřím, kterými jsem přišla.
Jenže za mnou už žádné dveře nebyly.
Byla tam jen zeď.
Otočila jsem se zpátky.
Všechny děti pořád stály na svých místech.
A potom jedna z nich ukázala prstem na nástěnku za mnou.
Na fotografii, kterou jsem před chvílí viděla.
Byla na ní celá třída z roku 1930.
Jenže teď na ní bylo o jedno dítě víc.
Stála jsem tam já.
Uprostřed ostatních.
A stejně jako oni jsem měla přes oči dvě černé skvrny.
Dívka přede mnou se znovu usmála.
„Teď už jsi z tohoto roku."

Mezitím v tělocvičně uběhla skoro hodina. Ostatní děti už dávno spaly, ale učitelé si začali všímat,
že jeden spacák zůstal prázdný. Emily nikde nebyla. Nejprve si mysleli, že odešla na toaletu nebo si někam sedla, ale když ji začali hledat, nebyla ani na chodbách, ani v šatnách, ani na dvoře. Jeden z učitelů prošel celou školu ještě jednou. Když došel na chodbu v prvním patře, všiml si nástěnky, kterou tam předtím vůbec neviděl. Byla pokrytá starými fotografiemi. Zavolal druhého učitele a společně si je začali prohlížet. Na každé fotografii byly děti ze školy z roku 1930. Všechny měly začerněné oči.
„Tohle tu vždycky bylo?" zeptal se jeden z nich.
Druhý zavrtěl hlavou. Pak si všimli fotografie, která byla uprostřed nástěnky. Byla úplně nová. Nebyla zažloutlá jako ostatní. Naopak vypadala, jako by ji někdo vytiskl právě před chvílí.
Oba se k ní naklonili. Na fotografii stála skupina dětí před školou. Oblečené byly stejně jako děti na ostatních snímcích a všechny měly černé oči. Uprostřed nich ale stála ještě jedna dívka. Měla na sobě oblečení, ve kterém Emily ten večer přišla na přespávačku. Učitel okamžitě poznal její tvář. „To je Emily," zašeptal.
Nikdo několik vteřin nepromluvil. Pod fotografií nebylo žádné datum. Jen jediná věta:
TŘÍDA 7.B — ROK 1930.
Učitel fotografii opatrně sundal ze zdi. Na zadní straně bylo něco napsané. Inkoust byl ještě mokrý.
Emily už přišla.
A když se učitel znovu podíval na fotografii, Emily už se na ní neusmívala.
Dívala se přímo na něj.
A její oči byly černé.

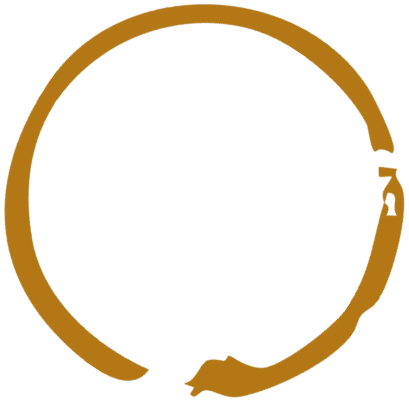

Závěrečné slovo k 18. ročníku

Uzavíráme letošní ročník soutěže. Ať už věkově spadáme do kterékoli fáze lidského života (a předškoláci tenhle text dozajista číst nebudou), téma školní docházky se nás dotklo, nebo dokonce ještě dotýká. Svá školní léta si neseme s sebou celým životem. Formovala nás, dala nám poznatky, dovednosti, často přátele, partnery. A ve vzpomínkách s námi zůstanou navždy. Časem jistě s větší a větší dávkou nostalgie. Letošní téma nám tedy dopřálo roky školní docházky bilancovat a hodnotit, někdy vážně, jindy s humorem. O tom, že škola je tématem blízkým a lákavým, svědčí rekordní počet zaslaných prací. **V kategorii dospělých dorazilo 60 textů, ve studentské 29.** To je nejvíce v celé osmnáctileté historii soutěže. Dík patří všem autorům!

Podstatnější je však postřeh, že kvalita prací v posledních letech viditelně stoupá. Nejsem mezi porotci jediný, kdo byl překvapen vysokou úrovní literárnosti, jazykového zpracování, silou příběhů. Potěšitelná je zejména stoupající kvalita studentské kategorie, v níž jsme v minulosti často hledali alespoň záblesk literárního umu. Letos v ní bylo opravdu těžké rozhodovat. S lítostí jsme museli odkládat některé z textů, které se nemohly vejít mezi nejlepší. O vysoké kvalitě prací kategorie dospělých netřeba se rozepisovat. V posledních ročnících je již standardem.

Místo v porotě letos přijala spisovatelka a publicistka Petra Hůlová, zkušená autorka, oceněná řadou cen za své prózy, především romány s výraznými ženskými hrdinkami. Druhým porotcem byl populární prozaik Štěpán Javůrek, spjatý svými prózami s oblastí Krušnohoří, kde také žije a tvoří.

Vybraní účastníci z obou kategorií byli tradičně odměněni věcnými cenami, ale také literární exkurzí po Litoměřicích a rozborovým seminářem, kde se nad svými texty mohli setkat s názory a radami porotců. Snad si každý z oceněných i účastníků odnese z Litoměřic hezkou vzpomínku a po návratu domů nalezne novou inspiraci ke svému psaní.

Petr Bašus

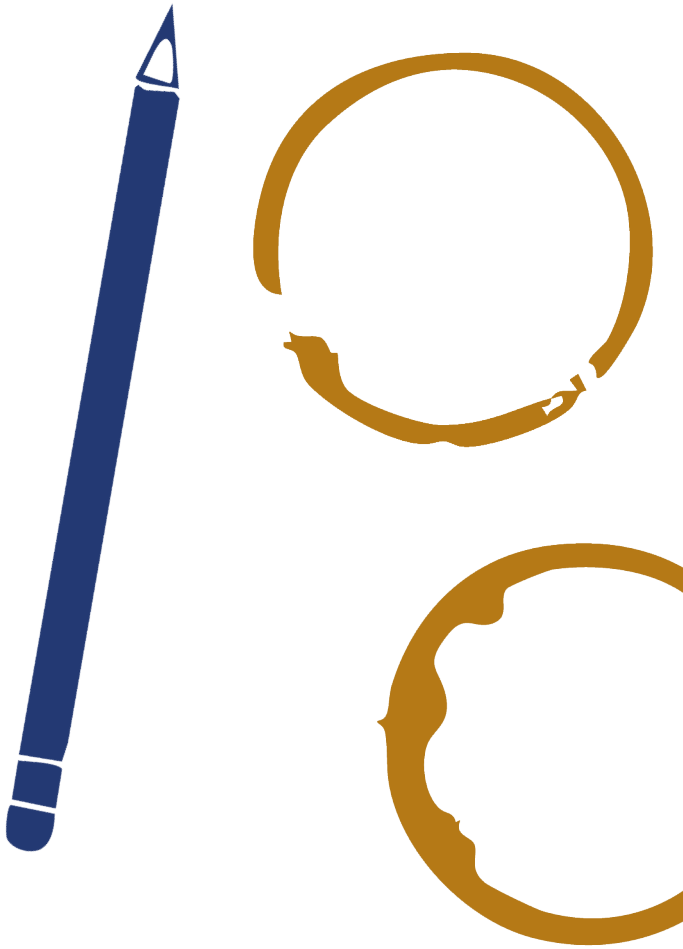

Noviny Karel Hynek Mácha 1/2026
vydává Příspěvková organizace Knihovna Karla Hynka Máchy v Litoměřicích
Mírové nám. 26, 412 01 Litoměřice, @: info@knihovnalitomerice.cz, tel.: 416 732 453
www.knihovnalitomerice.cz

Editorka: Mirka Matušková
Redakce: Petr Bašus, Martina Vondráková
Grafická úprava a sazba: Helena Hošková

ISSN 1803-7313
Evidenční číslo Ministerstva kultury ČR
E 18798

ISSN 1803-7313
11
9 771803 731002